Stockholms universitet
Statistiska institutionen
Raul Cano

SKRIVNINGSDATUM: 2012-08-22

Skriftlig tentamen i **Statistikens grunder 2** (6 hp), ingående som moment 3 i kursen **Statistikens grunder, GN, 15 hp.**

Skrivtid: 5 timmar
Hjälpmedel: Miniräknare, språklexikon. Vidhäftade formel- och tabellblad.
Tentamensgenomgång och återlämning: Måndagen den 3 september, kl. 18.00 i B319. Därefter kan skrivningarna hämtas på studentexpeditionen, plan 7 i B-huset.

Tentamen består av fem uppgifter som kan ge totalt 100 poäng. För betyget A gäller 90-100 p., för betyget B gäller 80-89 p., för betyget C gäller 70-79 p., för betyget D gäller 60-69 p., för betyget E gäller 50-59 p., för betyget Fx gäller 40-49 p. och för betyget F gäller 0-39 p. För detaljerade betygskriterier se kursbeskrivningen på kurshemsidan.
För full poäng på en uppgift krävs fullständiga och väl motiverade lösningar.

Uppgift 1: (20 poäng)

a) Från en stor mängd sockerbetor utväljs ett slumpmässigt stickprov på 64 stycken, och sockerhalten (uttryckt i procent) bestäms för var och en. Det visar sig att den genomsnittliga sockerhalten är 19,53 och att standardavvikelsen är 1,25. Beräkna ett konfidensintervall med 99% konfidensgrad för den genomsnittliga sockerhalten i hela mängden sockerbetor. (10 p.)

b) Man tycker nu att det ovan erhållna konfidensintervallet blev för långt för att vara till praktisk nytta. Man önskar ett 99% konfidensintervall av längd 0,5. Beräkna (approximativt) hur stort stickprov som då skulle behövas. (10 p.)

Uppgift 2: (20 poäng)

Man har gjort fyra oberoende observationer på en normalfördelad stokastisk variabel med okänt väntevärde μ och okänd varians σ^2.
Resultat: 3 5 4 5

a) Beräkna ett 95%-igt konfidensintervall för μ och tolka resultatet i ord. (10 p.)

b) Testa att $\mu > 4,5$. Sätt upp hypoteser, ange testvariabel och beslutsregel. Använd signifikansnivån 5%. Vilken blir din slutsats? (10 p.)

Uppgift 3: (20 poäng)

Studenter som läste Grundkursen i Statistik fördelades slumpmässigt i två grupper A och B. Grupperna använde olika kursböcker och olika undervisningsmetoder. Sluttentamen var densamma i båda grupperna och resultatet blev följande:

	Antal studenter	Medelpoäng	Poängvarians
Grupp A	16	62	42
Grupp B	9	58	35

a) Beräkna ett 99% konfidensintervall för $\mu_A - \mu_B$ och ange lämpliga förutsättningar för att konstruera konfidensintervallet. (10 p.)
b) Använd konfidensintervallet för att testa om $\mu_A - \mu_B \neq 0$. Vilken blir din slutsats? (10 p.)

Uppgift 4: (20 poäng)

Man ville från fackföreningshåll undersöka om det fanns ett beroende mellan ålder och inställningen till flexibla arbetstider. För ändamålet valde man ut ett obundet slumpmässigt urval på 400 personer i åldern 20-60 år och tillfrågade dem om ålder och inställning till flextider. Det visade sig att 200 av de tillfrågade var mellan 20 och 40 år och av dessa var 70 positiva, 60 tveksamma och 70 negativa till flextider. Av de 200 som var mellan 40 och 60 år var 50 positiva, 60 tveksamma och 90 negativa till flexibla arbetstider. Ställ upp hypoteser och testa på signifikansnivån 1% ($\alpha = 0{,}01$) om resultatet tyder på ett samband mellan ålder och inställning till flexibla arbetstider. Vilken blir din slutsats? (20 p.)

Uppgift 5: (20 poäng)

I ett företag arbetar man med ett projekt som syftar till att utveckla 4 nya produkter och (efter genomförande av en statistisk analys) välja en av de för fastproduktion. Företagsledningen har därför fyra alternativ att välja mellan: Produkt A, B, C och D. Lönsamheten för de olika produkterna är beroende av hur efterfrågan på de ingående produkterna blir. Ledningen har betraktat endast 4 olika typer av efterfrågan för varje produkt: E1, E2, E3 och E4. Marknadsundersökningsenheten (inom företaget) har bekräftat att om man väljer Produkt A räknar man med en vinst om 10 miljoner kronor (Mk) oavsett vilken typ av efterfrågan inträffar, medan om man väljer Produkt B blir vinsten 18 Mk, 18 Mk, 2 Mk respektive 10 Mk för efterfrågan E1, E2, E3 respektive E4. Motsvarande vinst för Produkt C är 2 Mk, 30 Mk, 0 Mk och 0 Mk och för Produkt D 10 Mk, 25 Mk, 2 Mk och 2 Mk.

Bestäm med hjälp av maximin- och minimax-regretkriterierna vilken produkt Företagsledningen bör välja. (20 p.)

Formler

Räkneregler för väntevärden och varianser där X och Y är stokastiska variabler, a, b och c är konstanter:

$$\begin{aligned}
E(c) &= c \\
E(cX) &= cE(X) \\
E(c+X) &= c+E(X) \\
E(aX+bY) &= aE(X)+bE(Y) \\
V(c) &= 0 \\
V(cX) &= c^2V(X) \\
V(c+X) &= V(X) \\
V(aX+bY) &= a^2V(X)+b^2V(Y)+2abCov\,(X,Y)
\end{aligned}$$

Väntevärde och varians för urvalsmedelvärdet $\overline{X} = \frac{\sum_{i=1}^{n} X_i}{n}$ där alla $X_1, X_2, ..., X_n$ är oberoende och har väntevärde μ och varians σ^2:

$$\begin{aligned}
E\left(\overline{X}\right) &= \mu \\
V\left(\overline{X}\right) &= \frac{\sigma^2}{n}
\end{aligned}$$

Ändlighetskorrektion:

$$\frac{N-n}{N-1}$$

Testvariabler:

$$Z = \frac{\overline{X}-\mu_0}{\sigma/\sqrt{n}}$$

$$t = \frac{\overline{X}-\mu_0}{S/\sqrt{n}}$$

$$Z = \frac{\overline{X}-\overline{Y}-D_0}{\sqrt{\frac{\sigma_1^2}{n}+\frac{\sigma_2^2}{m}}}$$

$$t = \frac{\overline{X}-\overline{Y}-D_0}{\sqrt{S_p^2\left(\frac{1}{n}+\frac{1}{m}\right)}}, \quad \text{där } S_p^2 = \frac{(n-1)\,S_1^2+(m-1)\,S_2^2}{n+m-2}$$

$$\chi^2 = \sum \frac{(O-E)^2}{E}$$

Tabell 4. χ^2**-fördelningen**

$P(X > \chi^2_\alpha(f)) = \alpha$ där $X \in \chi^2(f)$

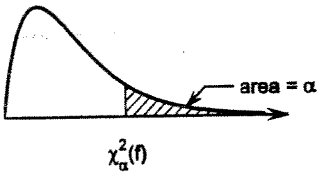

f	α 0.9995	0.999	0.995	0.99	0.975	0.95	0.05	0.025	0.01	0.005	0.001	0.0005
1	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	3.84	5.02	6.63	7.88	10.83	12.12
2	0.00	0.00	0.01	0.02	0.05	0.10	5.99	7.38	9.21	10.60	13.82	15.20
3	0.02	0.02	0.07	0.11	0.22	0.35	7.81	9.35	11.34	12.84	16.27	17.73
4	0.06	0.09	0.21	0.30	0.48	0.71	9.49	11.14	13.28	14.86	18.47	20.00
5	0.16	0.21	0.41	0.55	0.83	1.15	11.07	12.83	15.09	16.75	20.52	22.11
6	0.30	0.38	0.68	0.87	1.24	1.64	12.59	14.45	16.81	18.55	22.46	24.10
7	0.48	0.60	0.99	1.24	1.69	2.17	14.07	16.01	18.48	20.28	24.32	26.02
8	0.71	0.86	1.34	1.65	2.18	2.73	15.51	17.53	20.09	21.95	26.12	27.87
9	0.97	1.15	1.73	2.09	2.70	3.33	16.92	19.02	21.67	23.59	27.88	29.67
10	1.26	1.48	2.16	2.56	3.25	3.94	18.31	20.48	23.21	25.19	29.59	31.42
11	1.59	1.83	2.60	3.05	3.82	4.57	19.68	21.92	24.72	26.76	31.26	33.14
12	1.93	2.21	3.07	3.57	4.40	5.23	21.03	23.34	26.22	28.30	32.91	34.82
13	2.31	2.62	3.57	4.11	5.01	5.89	22.36	24.74	27.69	29.82	34.53	36.48
14	2.70	3.04	4.07	4.66	5.63	6.57	23.68	26.12	29.14	31.32	36.12	38.11
15	3.11	3.48	4.60	5.23	6.26	7.26	25.00	27.49	30.58	32.80	37.70	39.72
16	3.54	3.94	5.14	5.81	6.91	7.96	26.30	28.85	32.00	34.27	39.25	41.31
17	3.98	4.42	5.70	6.41	7.56	8.67	27.59	30.19	33.41	35.72	40.79	42.88
18	4.44	4.90	6.26	7.01	8.23	9.39	28.87	31.53	34.81	37.16	42.31	44.43
19	4.91	5.41	6.84	7.63	8.91	10.12	30.14	32.85	36.19	38.58	43.82	45.97
20	5.40	5.92	7.43	8.26	9.59	10.85	31.41	34.17	37.57	40.00	45.31	47.50
21	5.90	6.45	8.03	8.90	10.28	11.59	32.67	35.48	38.93	41.40	46.80	49.01
22	6.40	6.98	8.64	9.54	10.98	12.34	33.92	36.78	40.29	42.80	48.27	50.51
23	6.92	7.53	9.26	10.20	11.69	13.09	35.17	38.08	41.64	44.18	49.73	52.00
24	7.45	8.08	9.89	10.86	12.40	13.85	36.42	39.36	42.98	45.56	51.18	53.48
25	7.99	8.65	10.52	11.52	13.12	14.61	37.65	40.65	44.31	46.93	52.62	54.95
26	8.54	9.22	11.16	12.20	13.84	15.38	38.89	41.92	45.64	48.29	54.05	56.41
27	9.09	9.80	11.81	12.88	14.57	16.15	40.11	43.19	46.96	49.64	55.48	57.86
28	9.66	10.39	12.46	13.56	15.31	16.93	41.34	44.46	48.28	50.99	56.89	59.30
29	10.23	10.99	13.12	14.26	16.05	17.71	42.56	45.72	49.59	52.34	58.30	60.73
30	10.80	11.59	13.79	14.95	16.79	18.49	43.77	46.98	50.89	53.67	59.70	62.16
40	16.91	17.92	20.71	22.16	24.43	26.51	55.76	59.34	63.69	66.77	73.40	76.09
50	23.46	24.67	27.99	29.71	32.36	34.76	67.50	71.42	76.15	79.49	86.66	89.56
60	30.34	31.74	35.53	37.48	40.48	43.19	79.08	83.30	88.38	91.95	99.61	102.69
70	37.47	39.04	43.28	45.44	48.76	51.74	90.53	95.02	100.43	104.21	112.32	115.58
80	44.79	46.52	51.17	53.54	57.15	60.39	101.88	106.63	112.33	116.32	124.84	128.26
90	52.28	54.16	59.20	61.75	65.65	69.13	113.15	118.14	124.12	128.30	137.21	140.78
100	59.90	61.92	67.33	70.06	74.22	77.93	124.34	129.56	135.81	140.17	149.45	153.17

Tabeller

Tabell 1. Standardiserad normalfördelning

$\Phi(x) = P(X \leq x)$ där $X \in N(0, 1)$

För negativa värden, utnyttja att $\Phi(x) = 1 - \Phi(-x)$

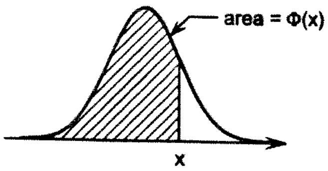

x	.00	.01	.02	.03	.04	.05	.06	.07	.08	.09
0.0	.5000	.5040	.5080	.5120	.5160	.5199	.5239	.5279	.5319	.5359
0.1	.5398	.5438	.5478	.5517	.5557	.5596	.5636	.5675	.5714	.5753
0.2	.5793	.5832	.5871	.5910	.5948	.5987	.6026	.6064	.6103	.6141
0.3	.6179	.6217	.6255	.6293	.6331	.6368	.6406	.6443	.6480	.6517
0.4	.6554	.6591	.6628	.6664	.6700	.6736	.6772	.6808	.6844	.6879
0.5	.6915	.6950	.6985	.7019	.7054	.7088	.7123	.7157	.7190	.7224
0.6	.7257	.7291	.7324	.7357	.7389	.7422	.7454	.7486	.7517	.7549
0.7	.7580	.7611	.7642	.7673	.7704	.7734	.7764	.7794	.7823	.7852
0.8	.7881	.7910	.7939	.7967	.7995	.8023	.8051	.8078	.8106	.8133
0.9	.8159	.8186	.8212	.8238	.8264	.8289	.8315	.8340	.8365	.8389
1.0	.8413	.8438	.8461	.8485	.8508	.8531	.8554	.8577	.8599	.8621
1.1	.8643	.8665	.8686	.8708	.8729	.8749	.8770	.8790	.8810	.8830
1.2	.8849	.8869	.8888	.8907	.8925	.8944	.8962	.8980	.8997	.9015
1.3	.9032	.9049	.9066	.9082	.9099	.9115	.9131	.9147	.9162	.9177
1.4	.9192	.9207	.9222	.9236	.9251	.9265	.9279	.9292	.9306	.9319
1.5	.9332	.9345	.9357	.9370	.9382	.9394	.9406	.9418	.9429	.9441
1.6	.9452	.9463	.9474	.9484	.9495	.9505	.9515	.9525	.9535	.9545
1.7	.9554	.9564	.9573	.9582	.9591	.9599	.9608	.9616	.9625	.9633
1.8	.9641	.9649	.9656	.9664	.9671	.9678	.9686	.9693	.9699	.9706
1.9	.9713	.9719	.9726	.9732	.9738	.9744	.9750	.9756	.9761	.9767
2.0	.97725	.97778	.97831	.97882	.97932	.97982	.98030	.98077	.98124	.98169
2.1	.98214	.98257	.98300	.98341	.98382	.98422	.98461	.98500	.98537	.98574
2.2	.98610	.98645	.98679	.98713	.98745	.98778	.98809	.98840	.98870	.98899
2.3	.98928	.98956	.98983	.99010	.99036	.99061	.99086	.99111	.99134	.99158
2.4	.99180	.99202	.99224	.99245	.99266	.99286	.99305	.99324	.99343	.99361
2.5	.99379	.99396	.99413	.99430	.99446	.99461	.99477	.99492	.99506	.99520
2.6	.99534	.99547	.99560	.99573	.99585	.99598	.99609	.99621	.99632	.99643
2.7	.99653	.99664	.99674	.99683	.99693	.99702	.99711	.99720	.99728	.99736
2.8	.99744	.99752	.99760	.99767	.99774	.99781	.99788	.99795	.99801	.99807
2.9	.99813	.99819	.99825	.99831	.99836	.99841	.99846	.99851	.99856	.99861
3.0	.99865									
3.1	.99903									
3.2	.99931									
3.3	.99952									
3.4	.99966									
3.5	.99977									
3.6	.99984									
3.7	.99989									
3.8	.99993									
3.9	.99995									
4.0	.99997									

Tabell 2. Normalfördelningens kvantiler

$P(X > \lambda_\alpha) = \alpha$ där $X \in N(0, 1)$

α	λ_α	α	λ_α
0.1	1.2816	0.001	3.0902
0.05	1.6449	0.0005	3.2905
0.025	1.9600	0.0001	3.7190
0.01	2.3263	0.00005	3.8906
0.005	2.5758	0.00001	4.2649

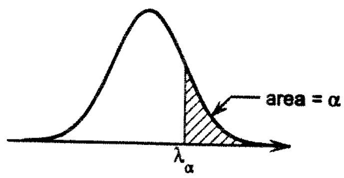

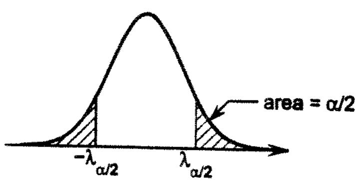

Tabell 3. *t*-**fördelningen**

$P(X > t_\alpha(f)) = \alpha$ där $X \in t(f)$

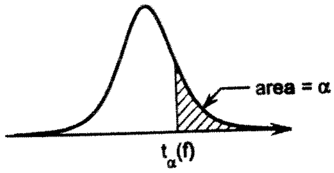

f \ α	0.1	0.05	0.025	0.01	0.005	0.001	0.0005
1	3.08	6.31	12.71	31.82	63.66	318.31	636.62
2	1.89	2.92	4.30	6.96	9.92	22.33	31.60
3	1.64	2.35	3.18	4.54	5.84	10.21	12.92
4	1.53	2.13	2.78	3.75	4.60	7.17	8.61
5	1.48	2.02	2.57	3.36	4.03	5.89	6.87
6	1.44	1.94	2.45	3.14	3.71	5.21	5.96
7	1.41	1.89	2.36	3.00	3.50	4.79	5.41
8	1.40	1.86	2.31	2.90	3.36	4.50	5.04
9	1.38	1.83	2.26	2.82	3.25	4.30	4.78
10	1.37	1.81	2.23	2.76	3.17	4.14	4.59
11	1.36	1.80	2.20	2.72	3.11	4.02	4.44
12	1.36	1.78	2.18	2.68	3.05	3.93	4.32
13	1.35	1.77	2.16	2.65	3.01	3.85	4.22
14	1.35	1.76	2.14	2.62	2.98	3.79	4.14
15	1.34	1.75	2.13	2.60	2.95	3.73	4.07
16	1.34	1.75	2.12	2.58	2.92	3.69	4.01
17	1.33	1.74	2.11	2.57	2.90	3.65	3.97
18	1.33	1.73	2.10	2.55	2.88	3.61	3.92
19	1.33	1.73	2.09	2.54	2.86	3.58	3.88
20	1.33	1.72	2.09	2.53	2.85	3.55	3.85
21	1.32	1.72	2.08	2.52	2.83	3.53	3.82
22	1.32	1.72	2.07	2.51	2.82	3.50	3.79
23	1.32	1.71	2.07	2.50	2.81	3.48	3.77
24	1.32	1.71	2.06	2.49	2.80	3.47	3.75
25	1.32	1.71	2.06	2.49	2.79	3.45	3.73
26	1.31	1.71	2.06	2.48	2.78	3.43	3.71
27	1.31	1.70	2.05	2.47	2.77	3.42	3.69
28	1.31	1.70	2.05	2.47	2.76	3.41	3.67
29	1.31	1.70	2.05	2.46	2.76	3.40	3.66
30	1.31	1.70	2.04	2.46	2.75	3.39	3.65
40	1.30	1.68	2.02	2.42	2.70	3.31	3.55
60	1.30	1.67	2.00	2.39	2.66	3.23	3.46
120	1.29	1.66	1.98	2.36	2.62	3.16	3.37
∞	1.28	1.64	1.96	2.33	2.58	3.09	3.29

(13)

Statistiska institutionen

Stockholms universitet

Rättningsblad

Datum: 22/8 - 2012

Sal: Laduvikssalen

Tenta: Statistikens grunder II

Kurs: Statistikens grunder, deltid

ANONYMKOD: RA-0019

Markera besvarade uppgifter med kryss

1	2	3	4	5	6	7	8	9	Antal inl. blad
X	X	X	X	X					9 ~~7~~
Lär.ant. 20p	20p	20p	20p	20p					

POÄNG	BETYG	Lärarens sign.
100p	A	RC

SU, STATISTIK

Skrivsal: ______ Anonymkod: RA-0019 Blad nr: 1

1) 20p

Uppgift 1 a) 10p

Det stora stickprovet 64st gör att vi kan utnyttja CGS och därmed en Normalfördelning på sockerhalten även om betorna är av olika storlek.

Alltså är tillämpligt för KI:

$$KI: \bar{X} \pm Z_{\alpha/2 = \frac{1\%}{2}} \cdot \sqrt{\frac{\hat{\sigma}^2}{n}}$$

$Z_{\alpha/2 = \frac{1\%}{2}}$ fås ur tabell till 2,5758

$n = 64$

$$\therefore KI \quad 19,53 \pm 2,5758 \sqrt{\frac{1.25^2}{64}}$$

$$19,53 \pm 0,40$$

K.I är alltså:

$$[19,13 , 19,93]$$

Svar: Ett KI med 99% konfidensgrad är $[19,13 , 19,93]$

SU, STATISTIK

Skrivsal: ____________ Anonymkod: RA-0019 Blad nr: 2

Uppgift 1(b) 1op

Från formel för KI dvs

$$\bar{x} \pm z_{\alpha/2} \cdot \sqrt{\frac{\sigma^2}{n}}$$ så ser vi

att konfidensintervallets längd

är $2 \cdot z_{\alpha/2} \cdot \sqrt{\frac{\sigma^2}{n}}$

En längd på 0.5 ger n vid ekvation.

Ekv:
$$2 \cdot z_{\alpha/2} \cdot \sqrt{\frac{1,25^2}{n}} = 0.5$$

$$4 \cdot z_{\alpha/2}^2 \cdot \frac{1,25^2}{n} = 0,25$$

$$n = \frac{4}{0,25} \cdot z_{\alpha/2}^2 \cdot 1,25^2 = 16 \cdot 2,5758^2 \cdot 1,25^2$$

$$= 165,86 = [\text{upphöjt}]$$

$n \geq 166$ $= 166$

Svar: ~~För att erhålla~~ ett konfidensintervall med 99% konfidensgrad och längden 0,5 så behöver vi ett stickprov på 167.

SU, STATISTIK

Skrivsal: ______ Anonymkod: RA-0019 Blad nr: 3

2) 20p

Uppgift 2

a) 10p Oberoende och normalfördelade s.v. tillåter att t-fördelningen används.

Standardform för KI vid t-fördelning

KI: $\bar{x} \pm t_{\substack{\alpha/2 \\ df=n-1}} \cdot \sqrt{\frac{s^2}{n}}$

Ovan är $\alpha/2 = 2,5\%$ ty 95% KI efterfrågas

$n = 4$

$df = 4-1 = 3$

Beräkningstabla:

x	x^2
3	9
5	25
4	16
5	25
$\sum x_i = 17$	$\sum x^2 = 75$

$\bar{x} = \frac{\sum x_i}{n} = \frac{17}{4} = 4,2500$

$s^2 = \frac{1}{n-1}\left[\sum x^2 - \frac{1}{n}\left(\sum x\right)^2\right] =$

$= \frac{1}{3}\left[75 - \frac{17^2}{4}\right] = 0,9167$

R

Ur tabell finner vi $t_{(df=3\ \alpha/2=0,025)} = 3.18$

Insatt i formel ovan K.I: $4,25 \pm 3,18\sqrt{\frac{0,9167}{4}}$

KI: $4.25 \pm 1,522$

Dvs KI $[2,728; 5.772]$

Svar: Ett 95% KI är $[2,728; 5,772]$

R

SU, STATISTIK

Skrivsal: ____________ Anonymkod: RA-0019 Blad nr: 4

Uppgift 2b/ 10p

Hypotes H_0 $\mu = 4,5$

Mothypotes H_a $\mu < 4,5$ Ensidigt test

Test statistika:

$$t = \frac{\bar{x} - 4,5}{s/\sqrt{n}} = \frac{\bar{x} - 4,5}{\sqrt{s^2/n}}$$

Förkastelse område om $t_{obs} < -t_{\substack{\alpha=5\% \\ df=3}} = -2,35$ (tabell)

Insatta värden ger (från 2a)

$$t_{obs} = \frac{4,25 - 4,5}{\sqrt{\frac{0,9167}{4}}} = -0,522$$

Figur:

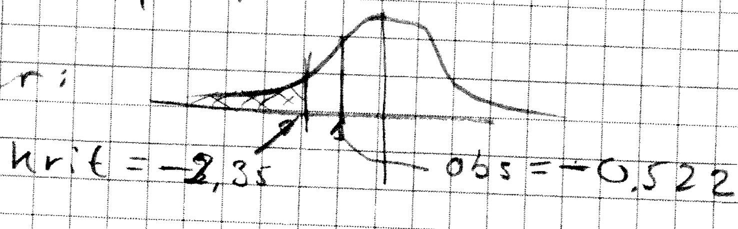

Vi ser att t_{obs} ej ligger i förkastelseområdet och vi har ej skäl att förkasta H_0 på 5% nivå

Slutsats: μ kan på 5% nivån vara $\geq 4,5$

SU, STATISTIK

Skrivsal: ____________ Anonymkod: RA 0019 Blad nr: 5

3) 20p

Uppgift 3 a) 10p

Vi förutsätter att poängsättning för ett prov är approximativt normalfördelat. Dvs att även medelpoängen är approx normalfördelat.

Vi förutsätter även oberoende mellan poängsättning mellan parterna och gruppen.

Då kan vi utnyttja t fördelning med poolad stickprovsvarians.

Låt poäng i grupp A vara s.v. X

och poäng i grupp B vara s.v Y

Då 6lm KI:

$$\bar{X} - \bar{Y} \pm t_{\substack{0.01/2 \\ df = n_x + n_y - 2}} \cdot \sqrt{S_p^2 \left(\frac{1}{n_x} + \frac{1}{n_y}\right)}$$

där $$S_p^2 = \frac{(n_x - 1)(S_x^2) + (n_y - 1) S_y^2}{n_x + n_y - 2} =$$

$$= \frac{15 \cdot 42 + 8 \cdot 35}{16 + 9 - 2} = 39,57$$

K

SU, STATISTIK

Skrivsal: ______ Anonymkod: RA 0019 Blad nr: 6

Uppgift 3a fortsättning

Vi har

$$KI \quad \bar{X}-\bar{Y} \pm t_{0{,}01/2} \cdot \sqrt{S_p^2\left(\frac{1}{n_x}+\frac{1}{n_y}\right)}$$

$df = n_x + n_y - 2$

$\therefore df = 23$

Som med insatta värden blir

$$KI: \quad 62-58 \pm 2{,}81 \cdot \sqrt{39{,}57 \cdot \left(\frac{1}{16}+\frac{1}{9}\right)}$$

$$KI: \quad 4 \pm 2{,}81 \cdot 2{,}62$$

$$KI: \quad 4 \pm 7{,}37 \Rightarrow KI: [-3{,}37; 11{,}37]$$

Svar: Ett K.I med 99% konfidensgrad för $\mu_A - \mu_B$ är $[-3{,}37, 11{,}37]$

R

Uppgift 3b) 1p

Hypotesprövningen anger $H_0: \mu_A = \mu_B$

dvs $\mu_A - \mu_B = 0$

Denna hypotes kan ej förkastas tg differensen (i detta fall Ø) ligger i de framräknade KI i uppgift 3a.

R

Svar: Testen ger att $\mu_A = \mu_B$.

SU, STATISTIK

Skrivsal: ______ Anonymkod: RA 0019 Blad nr: 7

4) 20p

Uppgift 4

Resultat tabell = tabell över observerat antal. f_o

	POS.	TVEK.	Neg	
20-40 år	70	60	70	200
40-60 år	50	60	90	200
	120	120	160	400

Jag tester med ett χ^2 test att inställningen till flexible arbetstider är oberoende av ålderskategori:

Den förväntade fördelningen för likartad inställning är då

	POS	TVEK.	Neg
20-40 år	$200 \cdot \frac{120}{400} = 60$	$200 \cdot \frac{120}{400} = 60$	$200 \frac{160}{400} = 80$
40-60 år	$200 \cdot \frac{12}{400} = 60$	$200 \cdot \frac{120}{400} = 60$	$200 \frac{160}{400} = 80$

Tabellen över förväntat antal blir alltså: f_e

	POS	TVEK	Neg.
20-40 år	60	60	80
40-60 å	60	60	80

SU, STATISTIK

Skrivsal: ____________ Anonymkod: RA 0019 Blad nr: 8

Uppgift 4 forts.

Matrisen för $f_o - f_e$ blir

	Pos	Tveh	Neg
20-40 år	70-60=10	60-60=0	70-80=-10
40-60 år	50-60=-10	60-60=0	90-80=10

Hypotes H_0: samma fördelning i åldersgruppa

Mot Hypotes H_1: Olika fördelning

Som test funktionen väljs:

$$\chi^2_{obs} = \sum \frac{(f_o - f_e)^2}{f_e}$$

Kritiskt värde för χ^2 med $df = (r-1)(c-1) = (2-1)(3-1) = 2$, $\alpha = 0.01$

tas från tabell och värdet är 9.21

Om $\chi^2_{obs} > 9.21$ förkastas H_0 till förmån för H_1.

$$\chi^2_{obs} = \sum \frac{(f_o - f_e)^2}{f_e} = \frac{100}{60} + 0^2 + 0^2 + \frac{100}{60} + \frac{100}{80} + \frac{100}{80} = 5{,}83$$

Svar: Eftersom $\chi^2_{obs} < 9.81$ så finns det på 1% nivå inga skäl att förkasta H_0 utan fördelningen är samma i de båda ålderskategorierna

SU, STATISTIK

Skrivsal: ______ Anonymkod: RA-0019 Blad nr: 9

5) 2 Op

Uppgift 5

Maximin först:

Efterfrågan

Produkt	E_1	E_2	E_3	E_4	Minimal vinst per produkt
A	10	10	10	10	10
B	18	18	2	10	2
C	2	30	0	0	0
D	10	25	2	2	2

maximal av dessa min är 10 för prod A

Del-Svar a): Maximin-kriteriet ger att företaget skall välja produkt A

R

~~Minimax-regret~~ utredning:

u_{ij}	E_1	E_2	E_3	E_4
A	10	10	10	10
B	18	18	2	10
C	2	30	0	0
D	10	25	2	2
Max vinst	18	30	10	10
	v_1	v_2	v_3	v_4

$v_j - u_{ij}$

Alternativkostnader

E1	E2	E3	E4	Max altkostn
8	20	0	0	20
0	12	8	0	12
16	0	10	10	16
8	5	8	8	8

MiniMax-regret kriteriet innebär att valt alternativ skall vara det som minimerar den maximala alternativkostnaden.

Detta värde är 8.

R

Del Svar 2: Företaget skall välja produkt A för att uppnå MiniMax-regret kriteriet

7

Statistiska institutionen

Stockholms universitet

Rättningsblad

Datum: 22/8 - 2012

Sal: Laduvikssalen

Tenta: Statistikens grunder II

Kurs: Statistikens grunder, deltid

ANONYMKOD: RA - 007

Markera besvarade uppgifter med kryss

1	2	3	4	5	6	7	8	9	Antal inl. blad
X	X	X	X	X					5
Lär.ant. 20p	20p	20p	20p	20p					

POÄNG	BETYG	Lärarens sign.
100p	A	RC

SU, STATISTIK

Skrivsal: Ladumkssalen Anonymkod: RA-007 Blad nr: 1

1) 20p

Uppgift 1

$n = 64$ $[>30]$

$\bar{x} = 19,53$ [i %]

$s = 1,25$

a) 10p

99% - KI $\Rightarrow z_{0,005} = 2,58$

$$\bar{x} \pm z_{0,005} \cdot \frac{s}{\sqrt{n}}$$

$$19,53 \pm 2,58 \cdot \frac{1,25}{\sqrt{64}}$$

$$19,53 \pm 0,403$$

$$[19,13 ; 19,93]$$

R

R ⇐ 99% Konfidensgrads intervallet för den genomsnittliga sockerhalten i hela mängden sockerbetor, i procent.

b) 10p

$$B = 2\, z_{\frac{\alpha}{2}} \cdot \frac{s}{\sqrt{n}}$$

$$0,5 = 2 \cdot 2,58 \cdot \frac{1,25}{\sqrt{n}}$$

$$\sqrt{n} \cdot 0,5 = 6,45$$

$$\sqrt{n} = 12,9$$

$$n = 166,41 \Rightarrow n \geq 166$$

Stickprovet av sockerbetor bör vara $n \geq 166$

R

SU, STATISTIK

Skrivsal: Ladvikssalen Anonymkod: RA-007 Blad nr: 2

2) 20p

Uppgift 2

10p

(a)

$n = 4 \quad [<30] \quad \sigma^2$ är okänd

$x_i : 3, 5, 4, 5$

95% - KI $\Rightarrow t_{\frac{\alpha}{2}, (n-1)} = t_{0,025;3} = 3,18$

$\bar{x} \pm t_{\frac{\alpha}{2},(n-1)} \frac{s}{\sqrt{n}}$ $\quad \bar{x} = 4,25$

$4,25 \pm 3,18 \cdot \frac{0,957}{\sqrt{4}}$ R

$s^2 = \frac{\sum x_i^2 - n(\bar{x})^2}{n-1} = \frac{75 - 72,25}{3} =$

$4,25 \pm 1,523$ $\quad = 0,9157$

$[2,73 : 5,77]$ R $\quad s = 0,957$

~~Det~~ 95% - Konfidensintervallet för $\mu = \bar{x}$

10p

(b)

$H_0 : \mu \leq 4,5 \quad \mu_0 = 4,5 \quad \alpha = 0,05$

$H_1 : \mu > 4,5$

$t_{0,05} = \frac{\mu_0 - \mu}{s / \sqrt{n}}$ $\quad t_{0,05;(4-1)} = 2,35$

$t = \frac{4,5 - 4,25}{0,957 / 2} = \frac{0,25}{0,4785} = 0,522 < 2,35$ R

H_0 kan ej förkastas. μ kan alltså ha ett mindre värde än 4,5.

SU, STATISTIK

Skrivsal: Ladun. Anonymkod: RA-007 Blad nr: 3

3) 20p

Uppgift 3 A: $m = 16$ $\bar{x} = 62$ $s_x = 42$ $\mu_A = \bar{x}$

B: $n = 9$ $\bar{y} = 58$ $s_y = 35$ $\mu_B = \bar{y}$

10p

a) 99% -KI $t_{\frac{\alpha}{2};(m+n-2)} = t_{0,005;23} = 2,81$

$\mu_A - \mu_B \pm t_{\frac{\alpha}{2};(m+n-2)} \cdot \sqrt{s_p^2 \cdot \left(\frac{1}{m} + \frac{1}{n}\right)}$

$s_p^2 = \frac{(m-1) \cdot s_x + (n-1) s_y}{m+n-2} = \frac{630 + 280}{23} = \underline{\underline{39,565}}$ R

$62 - 58 \pm 2,81 \cdot \sqrt{39,565 \cdot \left(\frac{1}{16} + \frac{1}{9}\right)}$

$4 \pm 7,365$

R $[-3,37 ; 11,36]$ $\Leftarrow$ 99% konfidensintervall för $\mu_A - \mu_B$

[... $\bar{x} - \bar{y}$]

10p

b) 0 finns med i konfidensintervallet för det ett möjligt värde. Därför är $\mu_A - \mu_B = 0$ möjligt och $\mu_A - \mu_B \neq 0$ måste avfärdas.

SU, STATISTIK

Skrivsal: Ladugårdsalen Anonymkod: RA-007 Blad nr: 4

4) 20p

Uppgift 4

$n = 400$ [730]

	positiva	tveksamma	negativa	Σ
20-40	70 / 60	60 / 60	70 / 80	200
40-60	50 / 60	60 / 60	90 / 80	200
Σ	120	120	160	400

$\alpha = 0{,}01$

$$\chi^2 = \frac{(70-60)^2}{60} + \frac{(60-60)^2}{60} + \frac{(70-85)^2}{80}$$

$$+ \frac{(50-60)^2}{60} + \frac{(60-60)^2}{60} + \frac{(90-85)^2}{80}$$

$$= 1{,}67 + 0 + 1{,}25 + 1{,}67 + 0 + 1{,}25 = \underline{\underline{5{,}84}}$$

$$\chi^2_{\alpha,(r-1)(c-1)} = \chi^2_{0{,}01;2} = \underline{\underline{9{,}21}}$$

H_0: ej samband

H_1: Samband mellan ålder och flexibla tider

D: $5{,}84 < 9{,}21$ kan H_0 ej avfärdas. Med signifikansnivå 0,01 kan vi ej se om ålder och flexibla tider har ett samband eller inte.

SU, STATISTIK

Skrivsal: Ludvika Anonymkod: RA-007 Blad nr: 5

5) 2p

Uppgift 5

	A	B	C	D
E 1	10	18	2	10
E 2	10	18	30	25
E 3	10	2	0	2
E 4	10	10	0	2
[illegible]	10	16	30	[illegible]
[illegible]	10	2	0	[illegible]

Enligt båda maximin- och minimax-regelkriterierna väljer företagsledningen att producera produkt A.

R